

ШЫН

Совет Эвилелинин Коммунист партиясынын
Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттеринин,
ажычы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953
июнь
21
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 119 (2804)
ӨРТӨЗ 20 КӨП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН ХОО-
РАЙЛАРЫНДА (1 арын).
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ:
С. Тушков.—СЭКП-нин Таңды рай-
комунун үшкү пленуму. М. Семен.—
Түндүк кичээлдер (2 арын).
С. Алесет.—Планнын күүсөлдөзү
дээш (2 арын).

Н. Васильев.—Совет күрүнө аппа-
радын сайзыраңгайдыр (2 арын).
Д. Рыдов.—Масса-биле хармыла-
ны быжыглаар (3 арын).
Районнар солуннарындан (3
арын).
А. Каплунов.—ССРЭ-нин күрүнө
чээшкени (3 арын).

М. Дунгар-оол.—Спортчу хемчег-
лер каян чорутунар ирги (3 арын).
В. Павлович.—Бузуңдулардан ту-
руп келген хоорайлар (4 арын).
Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүле-
линин сессиясында (4 арын).

КОЛХОЗ БҮРҮЗҮНГЕ УРУГЛАР ЯСЛИЗИН ОРГАНИЗАСТААР

Ие болгаш чаш бистин чуртувста
Коммунист партиянын, Совет
казактын доктаамал хайгааралында.
Совет күрүнө чыл бүрүдө-ле хөй
херинин хөй уруглуг болгаш бот-
нелерге күрүнө дузаламчызы кыл-
дыр, сааттыг херэженнерин бо-
жуур шөлөзүнүн төлөвиринге, бо-
жуур бажынарнын, уругларнын ал-
бан черлерин тударына болгаш
ажылдадырына үндүрүп турар.

ССРЭ-нин Конституциясында бы-
жылган совет хамааттыгы бүрүзүнүн
ажылдаар, дыштаныр болгаш өөр-
өндүргөндөрүн совет херэженнерин
ниң долузу-биле ажыглаарынын,
бистин чаштарынысты—аныяк сал-
гакчыларынысты калдык, өөрүшкү-
лүг, аас-кежиктиг өстүреринин бү-
гү-ле чүдүлдери бисте бар.

Бешки беш чыл планында уруг-
лар яслилеринге оруннар санын 20
хуу, уруглар садтарына — 40 хуу
өстүрери көрдүнгенин, чүгө 1952
чылда уруглар яслилеринин чарыг-
далына 160 миллион рубльди үн-
дүргенин бистин чугаалаарга-ла Со-
вет Эвилелинде чаштар дугайында
сагыш салымшыкынын тодаргай хе-
речиси болуп шыдаар.

Колхозчу иелеринин колхоз бү-
дүрүлгенин ажылдаарына таарым-
чалыг байдалды тургузары-биле бол-
гаш эң ылангыч колхозчу тараачын-
нарнын уругларын коммунист
эзуга кижизидери-биле колхозтарга
уруглар яслилерин, шөлдөрүн хөйү-
биле организаптап турар. РСФСР,
Украина, Молдавия, Литва, Латвия,
Эстония болгаш өске-даа эвилел-
дешкен республикаларга чүгө бо
чылын колхозчуларнын 2 миллион
уруглары яслилерге хаара туттунар.

Уруглар яслилерин колхозтарга
организаптаарынын айтырымы бистин
областа сөөлгү чылдарда база-
ла элээн экижээн. 1949 чылда об-
ластын чүгө бо колхозтарына уруг-
лар яслилерин организаптаан турган
болза, 1952 чылда уруглар яслиле-
рин хөй колхозтарга организапта-
таан. Бо чылын Эрзин районунуң
бүгү колхозтарына болгаш өске-даа
районнарын чамдык колхозтарына
уруглар яслилерин чаксы хову аял-
дары эгелээринин ыракта мурнунда
организаптагылаан.

Уруглар яслилерин Эрзин районга
организаптаанындан 100 ажыг иелер
уругларын яслиге тургускаш, ботта-
ры колхоз бүдүрүлгенин ажыл-
дааннар. Ол районун «Сталинчы
орук», «Коммунизмче орук» колхоз-
тарынын уруглар яслилеринге арыг-
шеверин, чаштарнын кижизидилгезин,
уругларнын аш-чемин таарым-
чалыг белеткээрин чедип алган.
Уруглар яслилеринин тускай ба-
жынарнын туткаш, оон херекселде-
рин: оруннарны, столдарны, сан-
дайларны эки шынарлыг, таарымча-
лыг белеткээш, яслилерин ажиткан
колхозтар областа бар.

Оон-биле чергелештир колхозтар-
га уруглар яслилерин организапта-
ары артык ажыл, ийги чергенин ай-
тыры кылдыр көөр хөөннер чам-
дык колхозтарнын баштаар черле-

ринин даргаларында, партия, совет
организацияларынын болгаш көдээ
ажыл-агыг органнынын чамдык
ажылдакчыларында бар. Ындыг ян-
зылыг шын эвес билиглер-биле
СЭКП Сүт-Хөл, Улуг-Хем болгаш
өске-даа чамдык райкомнарын,
район Советтеринин күүсөмнарны-
нын демисешпейн турары канча-
даа таарымчалыг. Ындыг хөөннерин
уржуундан областын дыка хөй кол-
хозтарында уруглар яслилери чыл
бүрүдө-ле организаптагылаан.

Кол четестеринин бирээзи болза,
чамдык колхозтар уруглар яслизин
организаптаа-даа, аяна арыг-шеверин
ниң кижизидилге ажылын, уругларга
таарымчалыг эки шынарлыг чемни
кылырын чогуур негелдезинге чедир
боттандырып турары болур.

Моон чижээнге Сүт-Хөл районун
Киров аттыг колхозунуң яслизин
киррип болур. Бэ колхозта яслинин
ажылдакчылары яслиге уругларны
чүгө чыып эккелгеш, оларны мөлдүк-
калдык чөмгөргөш, ыглаптаа-
ла хүлээлгевис күүсетингени ол деп
бодап турарлар. Улгады берген уруг-
ларнын кижизидилгезинче: оларны
ырыга, танчыга, шүлүк чугааларына
болгаш өске-даа чараш аажы-
чанга өөредиринче хайгаарал сал-
байн турар. Яслиниң ажылдакчыла-
ры боттары безин идик-хевин, ал-
боттары арыг тударынче кичээнгей
салбайн турар. Кылган чөми чаш-
тарга таарымча чок болгаш чөми-
неринин хөмчөөн, үезин доктаат-
таан.

Ам сорулга болза, уруглар ясли-
зин колхозтар бүрүзүнге организа-
птаары болур. Колхоз баштаар чө-
рлери яслини тургузар дугайында ай-
тырыгны колхозчуларнын нийти ху-
ралына тургузуп, аяна чарыгдар
хөрөгүнн, ажылдаар кижилерин
шиптирлевишаан, яслини турар
оран-бажынын, оон дерида херек-
селдин баш бурунгаар кылып белет-
кээр ужурулуг.

Колхозтарга уруглар яслизин ор-
ганизаптаарынын айтырымы СЭКП
райкомнары, эң ылангыч партия
райкомнарын херэженнер орту-
зунга ажыл чорудар килдистерин,
районнар Советтеринин күүсөмнар-
ны, районнарын көдээ ажил-агыг
болгаш кадык камгалал килдистерин,
колхозтарда партия эге организа-
циялары холунга албышаан, яслини
организаптаарына боттуг дузалам-
чыны көргүзөр хүлээлгелиг.

Яслилерге арыг-шеверин ботта-
ндырар, улгады берген уруглар-биле
кижизидилге ажылын чорудар хе-
рек. Уругларнын хевин кылып белет-
кээринче, оларнын кижизидилгезин
экижидиринче иелерин киржилге-
зин күштелдирер.

Райкомнарын херэженнер орту-
зунга ажыл чорудар килдистери-биле
районнарын кадык камгалал
килдистерин ясли ажылдакчылары-
нын билиг мергежилни бедидип,
оларнын семинар өөредилгезин ор-
ганизаптаары эргежок чугула.

Колхозтарга уруглар яслизин ор-
ганизаптаары бүгү-ниитинин херээ.

Колхозчуларнын уруглары дээди билиглерни ап турар

ТЕРНОПОЛЬ. Чортковский рай-
онун Ягольница суурунун ортумак
школазынга профессия шилип алы-
рынга алдар болдурган доозуп үнүк-
чүлерин кезжээни болган. Аяна
башкылар, көдээ интеллигенция ки-
ришкен. Он дугаар классты доос-
каннардын дыка хөй кижжи боттары-
нын өөредилгезин башкы, медицина
болгаш өске-даа дээди өөредилге
черлеринге уламчылаар деп шиит-
пирлээш.

Сөөлгү беш чылдын дургузунда
суурдан колхозчуларнын 105 уруг-
лары бышкан билигин аттестадан
алган. Оларнын 80 ажыг дээди
өөредилге черлеринде өөренип ту-
рар. Колхозчу К. Соболевскийниң
олгу Львовтун политехниктиг ин-
ститудун кончук эки дооскан. Ол ам
Украина ССР-ниң эртемнер Акаде-

миязынын Львовта салбырында эр-
тем ажылдакчызы болуп ажылдап
турар. Суурдан үнген дыка хөй
аныяктар дээди билиглерни чедип
алган болгаш ам областын район-
нарында башкылар болуп ажылдап
турар.

Областын өске-даа суурлары-би-
ле бир дөмей Ягольницага он беш
чыл бурунгаар чүгө дээди эвес,
харын ортумак билигиг чыгыс-даа
кижини тывары берге турган. Ам
мында шупту улус бижик-биликтиг.

Областын школаларында 3500
башкылар ажылдап турар. Олар
барык-ла шупту совет дээди өөр-
дилге черлерин болгаш башкы учи-
лешелерин доосканнар, олар кол-
хозчуларнын уруглары.

(СЭТА).

Охотск далайнын эринде кино тырттырылгасы

ОХОТСК. Охотск район Хаба-
ровск крайнын сонгу талазында чы-
дар. Ужен чылдарнын мурнунда ол
ээн курор черлер турган, аяна өс-
чүс верста черлерин эртекеш, чыгыс-
даа чурттакчылыг черлерге таварыш-
пайн барып болур турган. Совет эр-
ге-чагырган чылдарында аяна бү-
гү ыраккы Чөөн-чүккө ышкаш улуг
өскерилгелер болган. Далай эринин
кыдында бирги чергенин техника-
зы-биле хандырттырган он-он балык
комбинаттары, он-он балык заводта-
ры тургустунулаан. Балык тудар
артелдерин хандыраары-биле ийи ба-
лык тудар моторжуктан стан-
цияны тургускан. Тайгада ыяш бе-
леткээр уястактар тыттып келти-
лээн. Охотск район крайнын балык
ажылдыг кол районнарын бирээзи
апарган.

Охотск далай эринде турар бүгү

колхозтар — миллионерлер. Артель-
дерин хөй кезин боттарынын хуу-
зунда электри станцияларлыг. Ба-
лык ажылы-биле чергелештир кол-
хозчулар иви ажылын база хөгжү-
дүп турарлар. Тундранын кызыгаар
чөк дөмгөнеринде ивлеринин муң-
мун өөр колданнары оларлап чоруур.
Ногаа өстүрүлгези улам-на сонгаар
шимчеп бар чыдар.

Охотск далай эринге кинохрони-
канын ыраккы Чөөн-чүк студиязы-
нын бригады элээн үр үеде турган.
Кинооператорлар тырттырышкы-
нын доозупканнар. «Рассвет Севера»
колхозтун балыкчыларынын ажы-
лын, Охотсктин балык заводунга
балыкты хүлээп ап болгаш дузал
турганын, Камчатканын траулерле-
ринин балык тудуп турарын олар
кинода тырттырганнар.

(СЭТА).

Татариянын нефтичилери чартык чыл планын күүсеткен

КАЗАНЬ. Татариянын нефтичиле-
ри чыл планын хуусаа бетинде күү-
седери дээш чаржып турар. «Вав-
нефть» тресттин коллектив уруг
чедикширинни чедип алган. Июнь
17-де бүдүрүлгенин тавышчылары
суук оттулар чүдүлдү ийги чартык
чылдын үлүүнге казып үндүрүп эге-
лээннер. Скважиналар эрттилгези-

ниң алды айлар планын трестин
өрүмнекчилери хуусаанындан элээн
каш хүннер мурнай күүсеткенер.
Мастер-скоростниктер Газим Гай-
фуллинин болгаш Мугалим Гимаз-
овтун өрүмнекчилер бригадалары
амгы үеде сентябрьнын үлүүнде
ажылдап турар.

(СЭТА).

Совет Эвилелинин хоорайларында

Латвиянын найсылалы чаагайжып турар

1953 чылда Рига хоорайны чаа-
гайжыдып сайзырадыр дугайында
Латвия ССР-ниң Министрлер Чөвү-
лели болгаш Латвиянын КП-нын
ТК-зы доктаал үндүргөн.
Ол доктаалда айтып турары бол-
за, 1952 чылда Ригага чуртталганын
50 бажынары, музыка комедиязы-
нын театрынн тудуу, үш столовая,
чеди яслилер болгаш уруглар садта-
ры ажылдап кирген деп айтып ту-
рар. Хоорайнын парктарына, ку-
думчуларына 64 муң ажыг ыяш та-
рыттыган.

Бо чылын Риганың чаагайжылды-
газынга болгаш янзы-бүрү тудуларга
280 миллион рубльди чарыгдар.
26,6 муң дөрбөлчин метр чуртталга
шөлүн ригачылар алырлар. Ийи ор-
тумак школа, тос яслилер, уруглар
садтары, 30 маагиннер болгаш ни-
тинин чөмөнчилге черлери ажылда-
п кирер. Чыл төңүзүнге чедир 120
муң дөрбөлчин метр кудумчуну ас-
фальтылаар, 36 муң ыяш тарыт-
нар.

Спортчу тудулар

Бо чылын Ленинградтын спорт-
сменнери элээн хөй спортчу чаа ту-
дуларны ап турар. Охтинскийн хия-
мия комбинатынын аныяктары бут-
бөмбүүнүн шөлүн болгаш спортчу
шөлдү алыр, Ленинградта эң улуг
стадионнарын бирээзи «Динамо-
нуң» эде чаартылгасы үргүлүлөп
турар. Ында кыжын сугга эштир
чер, гимнастика залы, штангистер-
ниң, боксёрларнын, мөгелерин мар-
гылдаа чорудар черлери бар.

Киевтин садтары

Киевти Днепр хемни кежир көвү-
рүтүнү артында чаа парк кылдын-
ган. Чоокка чедир-ле ол чер курут
турган. Украинанын найсылалы чы-
дык-на ногаарып турар. Печер-
ский районун ажылчы чоннары чаа
паркты кылганнар. Молотовский рай-

Забайкальениң үлетпүрлүг болгаш культуралыг төвү

Бурят-Моол АССР-нин төвү—
Улан-Удэ (шаандагы Устүү-Удэ)
Забайкальенин хоочун хоорайлары-
нын бирээзи. Шаанда ол чангыс
кайт чавыт бажындардан тургустун-
ган турган.
Совет эрге-чагырганын чылдары-
нын дургузунда Улан-Удэ таныт-
мас кылдыр сайзыраан. Ам ында
60 хире янзы-бүрү бүдүрүлгелер:
паровоз-вагон заводу, эйт-консервы
болгаш сүт комбинаты, шил кыл-
дыр, судно септээр, туйбуу кылар
заводтар, сукно болгаш мебель
фабрикалары ажылдап турар. Чоң-
уун эрге-ажыныга 19 культура ор-
дулары, клубтар, 75 библиотекалар,
алды стадион, беш кино театр, дөрт
сад, үш театр, музей, күрүнө филар-
мониязы бараан болуп турар. Хоор-
айда 50 ажыг школалар, үш ин-
ститут, чеди техникум болгаш тус-
кай ортумак школа бар. Шаанда
Устүү-Удэге чүгө чангыс эмнелге
турган болза, ам 15 эмнелгелер, 24
поликлиника болгаш амбулатория,
дыка хөй божулга бажынары
уругларнын албан черлери бар.

Хөй чуртталга бажынары

Бо чылын Новосибирскиге 135
муң дөрбөлчин метр чуртталга
шөлү, алды школа, ийи эмнелге, 15
уруглар садтары болгаш чеди яс-
лилер туттунар. Хоорайнын бүгү-ле
булуңнарында көдүртүлгө краанна-

Хөй чуртталга бажынары

рынын дээрже бедип үне бергенин
көрүп болур. Кировский районда
200 квартиралыг бажы, Вокзаль-
ный шөлү—183 квартиралыг, Крас-
ный кудумчуда 510 квартиралыг ба-
жындар туттунуп турар.

Чаа торгу фабриказы

Армениянын найсылалы Ереванда
торгу фабриказынын тудуу доозул-
ган. Торгу пөс кылар улуг цехте
сөөлгү үениң чаа конструкциялар-

Хөй чуртталга бажынары

онун чоңу сквер кылганнар. Ол
ышкаш Кагановичский чаа Желез-
нодорожный районнарда чаа сквер-
лерин кылып турар.
Эрткен чазын Киевке будун чар-
тык миллион ажыг янзы-бүрү ыяш-
тар тарып олуртунган. Күзүн база
250 муң ыяшты хоорайга тарыыр.

Хөй чуртталга бажынары

лыг станоктарны ажылдадып эге-
лээн. Ол фабрика чоокта чаа боду-
нун баштайгы продукциязы—муң-
муң метр торгуларны чуртка берген.

Туркмен ССР-ниң найсылалы. Ашхабад. Энгельс кудумчузу.
Чуруу Л. Вилижанниниң.

Шахтёрларнын культура ордузу

Караганда хоорай чүгө Казах
ССР-ниң улуг үлетпүр төвү эвес,
харын бүгү чурттуң үлетпүрлүг
улуг төвү. Бо хоорай чылдын-на
сайзырап турар. Чаа-чаа янзы-бүрү
тудулар улам-на бедип үнүп турар.
Тайбынын бульварынын артында
чөөн-чүктүң стили-биле каастап
кылган улуг бажы бар. Ол да-
жыларнын культура Ордузу.

Область Советинин II сессиязы

Область Советинин II сессиязы
июнь 19-та эртеги хуралына шко-
лаларнын чаа өөредилге чылынга
белеткеленин дугайында область
Советинин улус өөредилгези болгаш
культура-чырыдышкын ажылынын
талазы-биле доктаамал комиссиязы-
нын даргазы депутат Подгорбу-
нскийн илеткелин дынаан.
Бир дугаар айтыгы талазы-биле
сессияга депутаттар С. Иванов,
Х. Кара-оол, Н. Михайлюк, М.
Артас, Л. Москвина, Н. Найдун,
Х. Анчима, М. Самдан, М. Агапов,
О. Толгар-оол олар санал бергенер.
Сонгукчуларнын чагыларын күү-
седир хемчеглер дугайында облүс-
комун секретары депутат М. Пахо-
мовтун илеткелни болган соонда ол
айтыгы талазы-биле депутаттар
В. Шку-Саар, С. Чанзан-оол,
С. К. Тока болгаш областын статис-
тика өргөеленин начальнигин эш
Верейн олар санал бергенер.
Сессия организацыты айтырыг ду-
гайында облүскомун даргазы де-
путат А. М. Чимбанын илеткелин
дынааш, дараазында шиитпирин
үндүргөн.
Өске ажылче шилчээн төлээде
облүскомунун ажылынга шуут кир-
жип шыдаас болганын барымда-
лааш, П. Кудрявцев, И. Кызыл-оол

оларны облүскомунун кезгүнү хү-
лээлгезинден хостааш, оларнын ор-
нунга депутаттар О. Т. Алдын-оолду
болгаш О. Т. Охемчикти сонгаан.

ССРЭ-ниң Дээди Советинин 4
дугаар сессиязынын үндүргөн хоой-
лузун эзугаар область Советинин
күсөксия комитетинин чамдык кил-
дистерин болгаш өргөелдерини ка-
тыштырган төлээде, облүскомунун
дүшкен килдистеринин болгаш өргө-
елдеринин өргөлекчилери турган
Г. Екимов, К. Гальченко, В. Глаз-
ков, В. Баев, С. Ханашевич, В.
Глинский, Л. Дмитриев, И. Кузнец-
ов болгаш Воронков оларны тусту-
к ажылдарындан хостаан.

Сессия облүскомунун улус өөр-
дилге килдизинин өргөлекчинге
А. И. Ломаевти, көдээ ажил-агыг
болгаш белеткелдер өргөеленин на-
чальнигине М. Н. Тадар-оолду,
культура өргөеленин начальнигинге
Б. Х. Болдур-оолду, чурт үлетпү-
рү болгаш одалга үлетпүрүнүн кил-
дизинин өргөлекчинге Н. А. Бор-
зенкову, автомобиль болгаш орук
ажыл-агыг килдизинин өргөлекчи-
зинге Г. А. Пономаренкову, чурттуң
тудуг материалдар өргөеленин на-
чальнигине А. М. Заплеталовту,
кадр секторунун өргөлекчинге
Н. Л. Очурну бадылаан.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

СЭКП-нің Таңды райкомунун үшкү пленуму

СЭКП-нің Таңды райкомунун үшкү пленуму болган. Пленум болза, чакы тарылга социалистг хүлээлгелерниң күүселдезиниң дугайы болгаш чарышты удуртур талазы-биле районун партия организациязынын сорулгазын чугаалашкан. Ук айтырыгнын талазы-биле илеткелди СЭКП райкомунун секретары эш Лопсан-оол кылган.

Илеткелчинин демдеглээнниң өзүгээр алдыга, районун көдээ ажил-агыйынын ажил-ишчилери 1953 чылда алган социалистг хүлээлгелерин элээн чедишкенин күүседип турар. Механизаторларның болгаш колхозчу тараагыларның аразында муриақылар хөйү-биле илерээн.

Петр Ермолаевтин трактор бригадасы чакы тарылганы МТС-тиң өске трактор бригадаларын мурнап дооскан, бригаданың ажилынын шынары бедик болгаш амгы үеде чайгы чер андарылганының талазы-биле база-ла улуг чедишкенин болуп турар. Ажылдын иңдыг бедик темпизин болгаш шынарын Виктор Риженков-тун трактор бригадасы көргүскен. Ол бригада трактор ажилынын чыл планын июнь 5-те 60 хуу күүсеткен.

Партия организациязлары тус-тус кижилерин аразына социалистг чарышты калбартын, муриақыларын деткип турганы болза, күш-ажылдын темпизин дүргөткөн. Бир элэчеге тракторист эш Россомакин 158 гектар, а эш Пахоруков 132 гектар

тарааны тарып турганнар. Ынчалза-даа чамдык парторганизиациялар социалистг чарышты чистес удуртуп, оң түнелдерин партия хуралдарына чугаалажырын организаставай турарлар. Жданов аттыг колхозка быжыгалаан трактор бригадасы (бригадир эш Бочкарев) өске бригадалардан дыка жожу-даашкынын ажылдаан. Ол колхозчу бодунун хову бригадасы чакы тарылга үезинде социалистг чарыштын түнелин үндүрбээн. Колхоз чайгы чер андарылганын дыка оожум темпизип чорудуп турар. Социалистг чарышты ол ышкыш Ленин аттыг колхозтун партия организациязы (секретары эш Ширяжик), Буденный аттыг колхозтун партия организациязы (секретары эш Чамбал) эки удуртпайн турарлар.

Илеткелчи болгаш пленумга санал бергендер колхозтар болгаш трактор бригадаларында көскү агитациянын чептезин шүгүмчүленинер. Ленин аттыг болгаш Жданов аттыг колхозтарда хана солуннар, агитхуудустар үзүктелишкенин үнүп турар. Агитаторларның хөй кезин ажылдабайн келген.

Пленум болза, сизен кезилдезиниң үезинде колхозчулар ортузуна агитация-массалыг ажылдарны, социалистг чарышты күштелдеринин хемчеглерин айткан. Чугаалашкан айтырыгнын дугайында шийтпирни пленум хүлээп алган. С. ТУШКОВ.

Түнел кичээлдер

Чөөн-Хемчик районун колхозтарынын партия эге организациязларынын чанынга тургускулаан партия төөгүзүн өөренип бөлүмнеринин болгаш политшколаларынын түнел кичээлдери бедик деннедиг эрткелден.

Бөлүмнеринин болгаш политшколаларынын дынаакчылары 1952 — 1953 чылдын өөредилге чылынын программасын чедишкенин өөренип дооскаш, түнел кичээлдерге илепкейип киришкенер. Амгы үеде Иймеле Ленин аттыг колхозта политбөлүмге болгаш политшколага (пропагандистери эштер Очур-оол, Доржу), Баян-Талада «Октябрь 30 чыл ою» колхозта политбөлүмге (пропагандист эш Канчыр-оол), Хайракан сумуда Сталин аттыг колхозта политбөлүмге болгаш политшколага (пропагандистери эштер Себен, Бавуу-Доржу), Чадаана сумуунун «Искра» колхозта бирги болгаш ийги чылдын политбөлүмнеринге (пропагандистери эштер Базыр-оол, Чадамба), Шемиде «Большевик» колхозта политбөлүмге (пропагандист эш Сенгилдээр) эрткелден түнел кичээлдер эки көргүзүлгө болган.

Политбөлүмнеринин болгаш политшколаларынын дынаакчылары Совет Эвилелинин Коммунистг партиясынын XIX съездинин партиянын Төп Комитетинин ажилынын дугайында эш Г. М. Маленковтун илеткелин, бешки беш чыл планынын талазы-биле XIX съездинин директиваларын, партиянын чаа Уставын база XIX съездинин сөөлгү түнел хуралына бистин баштычымыс болгаш башчымыс улуг Сталинның төөгүлүг чугаазын база оон «СССР-де социализмниң экономикти проблемалары» деп генийлиг ажилын эки өөренип алганын түнел кичээлдер көргүскен.

Политбөлүмнеринин болгаш поли-

Лекцияларның идеялыг деннелин бедидер

Бүгү-эвидел политиктиг болгаш эртем билгилер непередир нийтелиниң Барыш-Хемчик район салбыры ажилчы чоннарнын ортузунга лекция пропагандазын районун VII партия конференциязы болуп эрткен үеде бээр элээн күштелдирип чоруткан.

Нийтелилдин район салбыры 20 чингине, 17 чаржыкы кезигүнерлиг. Олар политиктиг болгаш эртем билгилериниң янзы-бүрү темаларына эрткен 9 айларын дургузунда 110 кезек черге лекцияларны номчаван.

Сөөлгү үеде лекциялар номчулалары партиянын XIX съездинин материалдарын эш И. В. Сталинның «СССР-де социализмниң экономикти проблемалары» деп генийлиг ажилын ажилчы чоннарнын ортузунга пропагандалаарынче уланган. Лекция пропагандазына районун «Чаа амьдалар» солунунун редактору эш Бугалдай, районун орук тудуунун килдизинин эргелекчин эш Эректол, Кызыл-Мажалык МТС-тин директору эш Огаркин, СЭКП-

литшколаларынын ажилына чептестер база тургулаан. Кичээлдер чамдык үеде уступ, өөредилге программасын доктаамал эвес өөренип эрттип турган. Политиктиг өөредилгениң яндыг чептестери Ленин аттыг, «Октябрь 30 чыл ою» колхозтарга, чангыс-аай бажынар тудуунун комбинатына, «Искра» болгаш Сталин аттыг колхозтарга турган. Ылангыя «Искра» колхозка бирги чылдын политбөлүмүнүн пропагандазын турган башкы эш Сютюгов оолдун ажылдааны-биле анаа хөй кичээлдер үзүлгөн. Чамдык дынаакчылар политиктиг билин бедидерин оралдашпайн, өөредилге хуниерин зууп тургулаан. Чижээ, Ленин аттыг колхозта башкы Кызыл, Чимит-оол, Досуама, Седен-оол, колхоз даргазы турган Доктугу; Сталин аттыг колхозта эге школа башкылары Даваа, Бады-Доржу, коммунистер Базыр-оол, Норжай, колхозчулар Комбуштай, Бадарчы, Чудуймаа; «Искра» колхозта коммунистер Эренчин, Борбак-Даш болгаш оондаа өскелер хөй кичээлдерин зууп, партиянын XIX съездинин материалдарын шингээдиң алырын оралдашпаан. Ленин аттыг колхозтун даргазы турган Доктугу өөредилге чылынын дургузунда партиянын XIX съездинин материалдарын шуут өөренимээн болгаш түнел кичээлге кээп киржиринден дескен турган. «Октябрь 30 чыл ою» колхозта партия эге организациязынын секретары эш Серема партия өөредилгенин удуртуудан шуут дашкаарлаан турганы-биле ында политшкола өөредилге программасын доослаан. Чангыс-аай бажынар тудуунун комбинатына база яндыг чептестер турган.

Келир 1953—54 өөредилге чылында бо чылгы чептестерни катаптавас ужурлуг.

М. СЕБЕН.

Номчукчулар бижиш тур

Колхозчу херэженнериниң күш-ажылы

Улуг-Хем районун Хайракан сумузуна Калинин аттыг колхозтун херэженнери колхоз бодурулгезинде боттарынын киржилгезин илепкейдиң турарлар.

Тудуг бригаданында херэженнерден 20 ажыг кижиз эш Мекпер-оолдун удуртулгасы-биле ажылдап, бо чылдын дургузунда 40 муң саннын белеткээнер. Оон ынай саман-биле 80 баш бызаз кирер кажаны тудуп дооскан. Бригада амалдын өске чылгы кэжааларын тударын үргүлчүлөп турар.

Тудугжу херэженнеринин аразында эштер Хорлуу, Хайны, Уйнукал, Улунмаа, Куйга, Саңчыптаа, Ханмаа, Бумбалдай олар эң шалтычы ажылдап турарлар. Колхоз бодурулгезинге киржиринден оспаксыраар, чалгаа кижилер херэженнеринин аразында ам-лаа бар болуп турар. Ылангыя Уйнукай, О. Серенмаа, Дажама олар бо чылдын чангыс-ааа күш-хүнү ажылдап албааннар.

Т. АДЫГ.

Мал чайлагарда

Таңды районда Сталин аттыг көдээ ажил-агый артелинде мал ажилдакчылары эштер Ланзы 420 хойдан 430 хураганын, Биче-оол 350 хойдан 365 хураганын камгалап ап, колхозчу малчынарнын муриақылары болуп турарлар.

Олар ам боттарында хамаарышкан хой малын келир кышка удур эки семиртип, чаш төлүн быжыг, шыраак кылдыр доруктуруп алыры-биле чайгы үеде олар-белчиринн өйшаанда солустуруп, чайлаглашкынын чедишкенин чорудар дээш боттарынын аразында социалистг чарышты салып алган эрестиг ажылдап турарлар.

Т. МААДЫР-ООЛ.

Хөй кыргылдавы

Чөөн-Хемчик районун Шемиз сумузуна «Большевик» көдээ ажил-агый артелинде хөй кыргылдавы организастыг чоруп турар.

Хөй кыргылдазында эш Серен-Доржунун удуртулгасы-биле 10 херэженнер ажылдап турар. Олар майнын ийи дугаар чартындан июнь 10-га чедир 2500 хойларын дүгүн кыргып, 2500 килограмм дүктү алган. Каракул уксаалыг бир хойдан-на 3 килограмм дүктү, бөдүүн дүктүг хойдан 1,7 килограмм дүктү ап турар. Кыргыкчыларын иштинде Дарыймаа, Хандый, Куулай олар хүнде 10 хөй кыргып тургаш, 12 хөй чедир кыргып турарлар. 70 харлыг Дыдырашпай кадай хүнде 15 хөйнү кыргып, азы ажил нормамын 150 хуу күүседип, өскелерге улуг үлегерни көргүскенин онзалап демдеглесе чогуур.

Х. АРАКЧАА.

Планның күүселдези

дээш

Барыш-Хемчик районун «Совет Тываның 5 чыл ою» колхозунун мал ажилдакчылары бо чылдын мал өстүреринин күрүне планын күүседип дээш бүгү күжүн салып, чаш малды бүрүн камгалап ап турар.

Инек фермазында (эргелекчизин эш Сангы) төрөөн 64 инектерин бызааларын бүрүн доруктуруп турар. Хөй фермазында (эргелекчизин эш Октуй-оол) төрөөн 370 хойларның 370 хураганын, 550 өшкүлдерин 555 анайларын база менди камгалал ап, доруктуруп турар. Фермазын кадарчыларынын иштинде эш Содуна 130 өшкүден 130 анайын, эш Чимит-оол 110 өшкүден 113 анайын алган. Чылгы фермазында (эргелекчизин Кирбээ) төрөөн 32 белегиниң кулуннарын база менди доруктуруп турар.

Колхозтун малчынары хөй, өшкүнү 23 кезек черде, инек биле чылгыны 6 кезек черде одалдап үнген. Малдын чайгы одалдагышынын организастыг эрттирип, кышка удур күштүг шыраак болгаш эрбэн продукттулг болдуруп улуг сорулганы малчынар медегер билип, күженишкенин ажылдап турар.

Колхозта партия организациязы малчынарга агитация ажилын чорудар агитаторларга эштер Кирбээ, Дары, Октуй-оол, Намзырай оларны томуйлап тургускан.

С. АЛЕЕТ.

Совет күрүне аппарадын сайзырангайжыдар

Партиянын XIX съездинин төөгүлүг шийтпирлери-биле чепселген совет улус бешки беш чыл планын күүседип болгаш ажыг күүседир дээш, бистин чуртка коммунизмин тийлелгези дээш чедишкенин демисежип турар. Коммунизм тургузарынын херээнге бистин улустун кол чепсээ болза, Совет социалистг күрүне болур.

Ленинниң дайыннары социалистг тургузушкуну үезин, социалистг күрүнең күчүзүн кошкандарын оралдажып турунда, партия олар-биле демиселге Совет күрүне болгаш оон органнарны мога чокка быжыгалап келген. Совет күрүне бодунун бүгү ажил хүлээлгелерин: ажил-агый, организакчы болгаш культура-кижишкениң ажилы, социалистг өнчүнү камгалап, даштыкы дайыннарнын халдашкынындан чуртун камгалап улам-на эки күүсетсин дээш партия хүн бүрү сагыш салып турар.

Эштер Г. М. Маленков, Л. П. Берия, В. М. Молотов оларнын март 9-та чугаазында илеретинген Совет чазактын политиканы тайбынын болгаш улустарын айып чок чорунун чөлөгнжи—бистин социалистг күрүневиң бүгү хемчег-биле быжыгалаарынче, бистин Советтик ада-чуртувун улам чектелешкенинче уланган. Иштики политиканың талазы-биле совет күрүнең кол сагыш салышкыны болза, совет улустун материалдыг чаагай байдалын үзүктел чок көдүрүп, совет нийтелилдин материалдыг болгаш культураны деннелин максималдыг хандыраы болур. Совет чазак бистин чуртун улустарынын найралын бүгү хемчег-биле быжыгалап, интернационализмниң өзүзүна совет кижилерин кижизидип турар. Совет чазак ССРЭ-нин Конституциязында бижитинген совет хамаатыларынын эргелерин шынгы камгалап, социалистг хоойлуларны чайгылыш чокка сагырын хандырып турар.

Улуг кыдат улус-биле, улус демократизмниң чурттарынын ажилчы чоннары-биле найралдык бүгү хемчег-биле быжыгалаарынче, тайбынын, демократиянын болгаш социализмниң күчүлүг лагерин быжыгалаарынче Совет күрүне бодунун күженишкенин уландырып турар. Совет күрүне тайбын даштыкы политиканы, бүгү делегейге тайбынын быжыгалаарынын политиканын чайгылыш чокка болгаш шыны-биле чорудуп турар. Тайбын арга-биле шийтпирлетинмес хире улустар аразынын маргалдаалыг болгаш таарыштыргытмас айтырыг ам чок деп Совет чазак санап турар.

Совет күрүнең мурнунда туруп турар ол төөгүлүг сорулгаларны боттандыраарына бистин күрүне аппарадывыс улуг рольдуг болуп хүлээлгелиг.

Совет күрүне аппарадды болза, буржуаз-помещиктиг күрүнең эрги машиназын үндезининге чедир үрзэн болгаш Советтер формалыг чаа күрүне системасын тургускан Октябрьниң социалистг Улуг революциязындан төрүтүнгөн. Советтер—эргелекчигарынын өзүлүг улусчу органнары болур. Оларнын ажилына миллион-миллион массалар илепкейлиг киржиң турар.

Ажилчы чоннарын улуг баштычылары Ленин болгаш Сталин күрүнең чаа эргелениниң принциптерин тургускан болгаш эртем өзүзү-биле үндөзүлгөн. Коммунистг партия болгаш Совет чазак ол принциптерин удуртулга болдуруп алгаш, бистин улустун төмөс-батпас чогаадныкы күштерин хеделишкенинче эр-не долузу-биле болгаш ажилчымыс биле кирип турар күрүне эргелениниң формаларын бүгү хемчег-биле хөгжүткөн. Социалистг тургузушкунун чорудулгасында чаа кадрлар өскөн болгаш кижизитинген, улустун аразындан үнген чаа кижилер—күрүне эргеленин практика-биле өөренип ап турар ажилчынар болгаш тараачынар тытпып үнүп келгилзэн. Оон-биле калы күрүне эргелениниң херээ сайзырангайжып, экижиң келген болгаш оон арга методтары улам-на ээлдек болуп, күрүне аппарадды улам-на таарымчалыг болгаш билдингир болуп келген.

Ам бистин социалистг күрүневиң эки организастыг күрүне аппарадды болгаш чазактын политиканын шыныч непередикчилери болуп турар. Эргелекчигарында ажылдап турар, Коммунистг партияга кижизитирген, улустун идегелин үнелеп турар тускай эртемнигерин болгаш албан хаакчытарын хөй санның кадрлары бодунун улусуна,

бодунун Терзэн чуртунга бердннишкени-биле, ханы ынакшыл-биле ажылдап турарлар. Оларнын организакчы аргасы, быжыг туруштуу, бергелерни ажып тийлеп билери, ниити күрүне эрге-ажыктарын ханызы-биле билери коммунизм тургузушкунунун сорулгаларын чедишкенин шийтпирлээрине улуг-биле дуздалар.

Совет күрүне аппарадды—эргелекчигары болуп, чуртун социалистг улус ажил-агыйын, культураны удуртуун боттандырап, чуртка социалистг хоойлуларны болгаш эрге чурумну камгалаар хүлээлгелиг. Эргелекчигары болгаш таарымчалыг ажылдаар механизми чокка коммунизм тургузушкунунун канчаар-даа аажок улуг сорулгаларын чедишкенин шийтпирлеп шыдавас.

Совет күрүне аппарадды улустун эрге-ажыктарына, социалистг күрүнең эрге-ажыктарына бараан болуп турар. Совет күрүне аппарадды болза, буржуаз чурттарынын күрүне аппарадын үндезин-биле ылгалып турар. Капиталистг чурттарынын күрүне аппарадды массаларын кырында туруп, эртинмес моондак-биле улустан аңгылаган болгаш бодунун аңгы талазы-биле составы ажилчы массаларны эвес болуп турар. Капиталистг күрүнең күрүне аппарадды капиталистг монополияларын күзелин боттадырып, мөлчүлгени, национал болгаш раса талазы-биле дарлалды күштелдерине дуздалап турар.

Бистин чуртувустун мурнунда ам туруп турар төөгүлүг сорулгалар болза, күрүне аппарадын ажилын улам сайзырангайжыдарын болгаш экижидерин негеп турар. Коммунистг партиянын болгаш чазактын иштики-даа, даштыкы-даа херектер талазы-биле ажылдап кылганы политиканы амьдалга чедишкенин чорударын хандырап төлөздө, совет күрүне аппарадын ам-даа улам сайзырангайжыдары болгаш экижидери, ону удуртуун экижидери эргежок чугула.

Коммунистг тургузушкуну ам тургузунуп келген негелдерин барымдалаш, партия болгаш чазак күрүне аппарадын улам сайзырангайжыдарынче, ажил-агый болгаш культура тургузушкунуна удуртулганы экижидеринче, бистин социалистг күрүневиң экижидеринче уланган элзэн хөй чугула организастыг хемчеглерин сөөлгү үеде боттандырган. ССРЭ-нин Дээди Советинин дертку сессиязы министрстволарны быжыгалаар болгаш эде тургузар дугайында хоойлуну бадылаан. Ол хоойлуну боттандыраарынын түнелинде министрстволарны саны кызырылган. Ажил-агый болгаш культураның төрелдешкек адырларын удуртуу ам улуг министрстволарда мөөнөттивген.

Министерстволарны улгатырганы-биле калы оларнын удурткучуларын эргелерин калбарткан. Ам министрлер болза, министрстволарны материал болгаш ашка курлавырларын баш билеп чарыгдалар, боттарынын министрстволарынын эргеленинде турар бодурулгелерин болгаш албан черлеринин ажил-чорудулганы-биле холбашкан бүгү айтырыгларын боттары тускайлап шийтпирлээр бүрүн эргени алганнар. Ол чорук болза, боттарына хүлээткен ажил-херек дээш министрлерин харысалгазын бедидип, улус ажил-агыйнын болгаш культураның янзы-бүрү херектеринге оперативтиг удуртулганы экижидер арганы берип турар.

Министерстволарны улгатырганы, оларнын удурткучуларын эргелерин калбартканы болза, удуртулгага ажык чок черелешкек чорукту чайладыр арганы берип, эргелекчигары билдингир болгаш чийк болдуруп, оон оперативтин бедидип, улус-биле күрүне аппарадын харылаазын улам быжыгалаар. Улуска болгаш коммунизмниң херээнге кызыгаар чок бердиген, удуртулга талазы-биле улуг дуржулгалыг, улуг министрстволарын удуртуп, ажил херекти чедишкенин бурунгаарладып шыдаар политиктиг ажилдакчыларын бистин партияны эстүргенин ужурунда ол чугула организастыг хемчеглерин боттандырып болуп апарган.

Совет күрүне — ажилчынарнын болгаш тараачынарнын күрүне. Улустун чаагай амьдалынын дугайында сагыш салышкын болза, Совет чазактын бүгү ажил-чорудулганын үндезин болуп турар. Оон ужурунда күрүне албан черлеринин

ажылдакчы бүрүзү бодунун хүн бүрүдеги практиктиг ажил-чорудулганына бистин социалистг Терзэн чуртувустун эрге-ажыктарын, улустун эрге-ажыктарын камгалаарын, совет хоойлуларын чайгылыш чокка болгаш шынгы сагырын, ажилчы чоннарын негелдеринге кижизигелиг болурун партия негеп турар.

Партиянын директиваларын болгаш айтышкынын боттандыраарына, бистин чуртувустун ажил-агый болгаш культура ажил-чорудулганын планнаарына принципалдыг, бедик серемчиледиг, чогаалдыкы инициативалыг болгаш ажилгыр болуру совет аппаратын ажилдакчыларындан ам кажангызындан-даа артык негетинип турар.

Чазактын доктаалдарын болгаш айтышкынын, министрстволарнын дужаалдарын болгаш саавырларын чер-черге дүрген болгаш чогуур өйүнде чедирери, оларны амьдалга боттуу-биле кызымаккай чорудары, совет хоойлуларын сагыры дээш демисежери, планнын болгаш директиваларын күүселдези дээш хыналдан боттандырып, өтчөттүг меделерин кижизигелиг анализтээрн, ажил-агый амьдалынын болушкуну бүрүзү ханызы-биле көрүп билери—совет ажилдакчы бүрүзүнүн ыдыктыг хүлээлгези болур.

Совет күрүне аппарадын албан-хаакчыды болза, ажил чылзыр, бюрократтыг чорук-биле, хүлээткен ажилга ак-сеткилди эвес чорук-биле мога чок демиселди чорудар, бистин аппарадывыстың чамдык кезектеринде эмин эрттир идегээчел болгаш азатпай чоруктун ам-даа бар фактыларын шийтпирли-биле дазыландан тура тырттар хүлээлгелиг.

Совет аппаратын ажилдакчыларынын хүлээлгези—ажылчы чоннарын хомудаларын болгаш билдинишкенин кижизигелиг болгаш ылаптыг көөрү, албан черинге кээп турарларын хүлээп алырын, таарымчалыг организастаары болур. Кайы-даа албан чери кээп турар кижилерни хүлээп алырын канчаар тургусканында, хомудалдарын болгаш билдинишкенин көрүп шийтпирлээр канчаар организастаанында ол албан черинин болгаш оон ажилдакчыларынын ажилынын шынарын, төлөптени болгаш чептестерин элзэн хемчээл-биле тодаргайлап болур. Ынчалза-даа, кээп турар кижилерни хүлээп алыр айтырыгы, хомудалдарын болгаш билдинишкенин дүрген болгаш шын көрүп шийтпирлээр айтырыгы эвээш кичээлге салып турар таварыгалар ам-даа эвээш эвес. Чамдыкта индыг чоруктар ажил чылзыр чорукту, дийг кижилерге калыг-дошкун, кичээлге чок болуп турар чорукту болдуруп турар.

Социалистг хоойлуларын боттандыраарын шынгы сагыр, совет хамаатыларынын ССРЭ-нин Конституциязында бижитинген эргелерин камгалаар херек талазы-биле совет аппаратын мурнунда улуг сорулгалар туруп турар. Күрүнең айып чок чорунун мурнунда турган министрствозунун органнары совет хоойлуларын каржызы-биле үреп, албан дужаал ажылдаар болгаш туразында аажылаар чоруктарын кылып турган. Бистин совет аппаратка шүргүп кирген Рюмин хеврилг өзженин нүгүлдөкчигары чазакты мегелээр орукка кирип, боттарынын кем-бурудуулг сорулгалары-биле бурунда, боттарынын шуут хоо-мезги-биле кылып, совет хамаатыларын халдап дээп болбас эргелеринге шоглап турганнар.

Күрүне аппарадын хоойлуга таарышкан чорук үлгөлдөп турган буруулг ажилдакчыларын Совет чазак илереткеш, харысалгага кириген болгаш ол дугайын улуска ажызы-биле шуут меделзэн.

Совет күрүнең хамаатыларынын ССРЭ-нин Конституциязы-биле магалдаатынган эргелерин Совет чазак моон-даа ынай ыдыкты-биле сагыр болгаш камгалаар деп чүвени совет хамааты бүрүзү бүүреп болур.

Күрүне эргелелин улам сайзырангайжыдар талазы-биле Коммунистг партиянын болгаш Совет чазактын организастыг хемчеглерин чедишкенин боттандыраары бистин күрүне аппарадывысты улам-на быжылап, улус-биле оон харылаазын, оон аталдарын көдүрүп, коммунистг тургузушкунун сорулгаларын улам чедишкенин шийтпирлээр арганы бээр.

Н. ВАСИЛЬЕВ,
РСФСР-ниң Күрүне контролюну министр.

Парлагда допчулалы

Масса-биле харылзааны быжыглаар

Улуг-Хем районун ажилчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмөй партиянын XIX съездинин төөгүдү шийтирлеринге сорук кирген ажилдап турарлар.

Район солуну—«Кызыл тукун» (редактору эш Тойлуг-оол) сорулга болза, социалисттик чарышты соксаал чокка калбартыры, партиянын болгаш чаактын салган сорулгаларын чедишкенин күөседиринге ажилчы массанын политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин көдүрери болур.

Бодунуң коллективтиг пропаганда, агитатор болгаш организатор болур хүлээлгезин долузу-биле болгаш дээр күүседир төлөздө, солунуң редакциязы болза, ажилчыларнын, колхозчуларнын болгаш интеллигенциянын калбак масалары-биле сырый харылзаалык болур ужурулуг. Масса-биле ук солунуң ыңдыг харылзааны дыка кошкак.

Ол дугайын солунуң тиражынын эвээжи херечилеп турар. Плана көрдүнгөни-биле редакция 1100 кезек солунуң парлаар ужурулуг, а херек кырында чүгө 600 ажит кезекти парлап үндүрүп турар. 1952 чылдын августтан 1953 чылдын июньга чедир көдөз бижикчилерин болгаш өске-даа автор активтин хуралын чыгылдырбаан. Редакцияга эрткен 5 айларда 446 чагаалар кирген, оон иштинде хөй авторлар боттарынын бижээн чагааларынын харыларын албааннар, редакция оларны харылааган хамаан чок, бурткөвөөн.

Солунуң идепкейлик бижикчилери бар, ылангыя эштер Базаан, Тадар-оол, Балган, Урангай, Шведов болгаш оон-даа өскер. Ынчаарга, редакция бодунуң активи-биле органиастыг болгаш кижизидилгелиг ажилдар чорутпайн, оон хүрээлинин калбартыр дээш демисешпейн турар.

Солунуң арыннарынга шүгүмчүлө болгаш бот-шүгүмчүлөт эки калбарбайн келген, парлаатынган шүгүмчүлөдиг материалдарың дугайында боттук хемчеглер алдынмайн турар. Хендергениң чеди чыл школанын өөредилге-кижизидилгелиг ажилдарынын чептерстеринин дугайында эш Борисовтуң, район эмнедгезинде аарыг кижилерин хүлээп алырың багай органиастап турар дугайында эш Тадар-оолдуң, солун таралдыгынын чептерстеринин дугайында болгаш Хендерге суму-зунда магазин эргелекчиинин багай ажилынын дугайында эш Балгануң ол солунга бижээн чагааларын хамаарышкан организациалар харылааваан, ынчангаш ол дугайында кыңдыг хемчеглер алдынганы солунуң номчукчуларынга билдинмес.

Солунуң редакциязы номчукчу-

лар-биле болгаш корреспондентилер-биле массалыг ажилды эки-жидилгезин, солунга үнгөн шүгүмчүлөдиг материалдарың талазы-биле тодаргай ажилдар чорутуңан турарын чедип алып хүлээлгелиг. Массага даянып ажилдаары—парлаалга органның ажилынын эң чугула принциби болур. Авторларнын калбак актив чокка солун бодунуң мурнуна салдынган сорулгалары күөседип шыдаары берге дээрзин билери чугула.

Колхозтар даргалары, трактористерин, комбайнерларын, социалисттик чер ажилынын болгаш мал ажилынын мурнакчыларын, башкыларын, эмчилерин, көдөз ажилчыларынның специалистерин, партия, совет, комсомол организациаларынын активчилерин солун ажилынга калбаа-биле киириштирер херек.

Солун редакциязы болза, көдөз ажил-агыйнын бүгү культураларынын дүжүтүүн бедидери дээш, нитиниң малынын баш санын өстүрери болгаш оон продуктудуун бедидери дээш демиселди доктаамал чорудар, колхозтарга болгаш совхозтарга мал чедип чедишкенин белекээрине, тарылганы үлгерилгелер чорударынга, колхозтарнын чуртталга бажынарнын, мал кажаларынын, бүдүрүлгө болгаш культурамдырал бажынарнын тулугларынын планирнин күөседиринге массаларын мобилизаастаар ужурулуг.

Оон ыңай колхозтарнын хову база механизаторларнын мурнакчыларын дуржулгазын туруштуг болгаш доктаамал пропагандалаар, көдөз ажил-агыйнын ажил-ишчилеринин социалисттик чарыжындан хүн-бүрү илереп үнүп кээп турар чаа, мурнакчы чүдлерин непердери чугула. Шагаан-Арыг райпрокомбинаттын ажилын мергелекчи-биле чырыдар база ол коллективтин ажилчыларын бүдүрүлгениң күрүне планын күөседиринче болгаш ажит күөседиринче, ажилчын бүрүзү социалисттик хүлээлгезин үлгерилгелер күөсеткен турарың мобилизаастаары ук солунуң сорулгаларынын бирээзи болур.

Бистиң коммунисттик парлагалык шүгүмчүлөдиг болгаш бот-шүгүмчүлөдиг калбартырынын күчүлүг чепсээ. Партия райком болза, солунуң арыннарынга үнгөн шүгүмчүлөдиг материалдарың бүгүлө хемчеглер-биле деткир, редакция коллективинин күжүн ук солунуң идеялыг болгаш литературалыг деннелин бедидеринче, партиянын XIX съездинин төөгүлүг шийтирлерин амыдыралга чедишкенин ботандырар дээш шийтирлериң демиселче угландырар ужурулуг.

Д. РЫЛОВ.

Москва. Н. Никитиниң «Сонгу-чүктүн херели» деп чаа шийзин Күрүнеин академиятиг Бичи театры үндүрүп турар. Бистиң чуртувустуң сонгу-чүгүңгө англи, америк болгаш француз эжелекчилерин чылча шапкан хамааты дайынның маадырларынга ук шийни тураскааткан.

Чурукта: 4-кү көргүзүлгөн сцена. Чуруу А. Багановтуу. СЭТА-нын прессклещизи.

Районнар солуннарындан

Анык натуралисттер

Бий-Хем районун Туранда ортукмак школаның анык натуралисттери школа чанынын дуржулга участогунга ажилдарже белекелди кыштан эгелеп чорутканнар. Көдөз ажил-агыйнын анык натуралисттеринин эстүрениңе агрохимиканың негелделерин школачылар кичээнгейил өөренишсаан, тус черин чедип чедишкенин чымып, үрөзин материалдарын хынамчалык белекелеп турганнар.

Анык натуралисттер чаксы чылыг хүннерин эгелээниңе холбаштыр хөрзүн белекээринин ажилчыларын эвеледип кирипкен турган. Күрүнеин үрөзин хынаар участогун агроному эш Гладышеваның удуртканы-биле дуржулга участогун алды шөлдүг тарылга элчештирилгези тургустунган: бирээзинге—хөй чылда үнер үнүштер, ийзинге—тараа культуралары, үшкүзүңгө—ногаа, дерткүзүңгө—техниктиг культуралар, бешкиңизинге—чочак тараа, алдыгызынга—одуртуп тарыыр культуралары оонаштырган.

Шөл бүрүзүңгө солун дуржулгалары (хайнакташтырылганы) кылыр.

«Сталинчы».

Малдын өзери оон чаш төлү менди алырында

Партиянын XIX съездинин директиваларында мал ажилынын талазы-биле көрдүнгөн сорулгаларын эрстиг ботандырары-биле Улуг-Хем районун колхозчу малчылары чүткүлдүг ажилдап турар.

Жданов аттыг колхозтун чыгычы коммунист Сенгин-оол ол ажилында ам үш чылды мактатыр келген. Эрткен чылын оон чыгызындан 50 берек төрзөн, кудунары бүрүн бар, а бо чылын 40 белединин кудунарын база-ла менди алган. Малдын чайгы семиртилгезин, кышкы оларны чөп организас-

тааны-биле Сенгин-оолдуң чылгызы чыл-бүрү семис, менди болуп турар. Шагаан-Арыгга «Партиянын XIX съездин» колхозтун мергелдиг малчыны Суван-оол бодунда оонаглыг кодан хоондан бо чылын төрзөн 20 өшкүдөн 26 анайын, 211 хойдан 227 (оон иштинде 72 каракуль) хураганны бурун алган. Ол ышкыш Бавуу—262 хураганнарны, Чөлбөө—256 анайларны база-ла менди доруктурган, Малижаптың ажаап турары 95 бызаалар дүргөн семирип; ам безин дыка улгады берген.

Нитинин малын өстүрери дээш ак-сеткилин илередип турар ишчилер районда хөй. Миңурин аттыг колхозтун чыгычызы Биче-оол ол ажилында ам дөрт чыл ашкан. Бо чылын төрзөн 57 белединин кудунарын ол шүптүзүн менди алган. Бо чылдыг чүгө баштайгы беш айларында безин 400 ажит күш-хүп ажилдап алган.

«Кызыл туңк»

Туйубу бүдүрүлгенинде

Чуртталга, бүдүрүлгө база культураның тулугларыңа эки шынарлыг туйубу оона негелдиге. Тес-Хем районун төвү Самагалдай суурда бо чылдын майда ажилдап кирген туйубу бүдүрүлгези бодунуң мурнунда тургустунган сорулгазын ажилынын баштайгы хүннеринден хандырып эгелзэн.

Бүдүрүлгедө 12 кижэ ажилдап турар, туйубу бүдүрүп үндүрерин майнын 23-те эгелзэн. Олар баштайгы неделяда 9547 туйубуларын кылганнар. Ажилдын шынары болгаш темпизи дараазында хүннерде уламна бедип турар.

Ол үениң (неделянын) иштинде комсомолчу Данов—1350, Откун (51 харлыг кадай)—1565, Быжыңды—1900 туйубуларын бүдүрүп, мурнакчылар болуп илерзэннер.

«Бурунгар».

Республика чагаалар

Спортчу хемчеглер кажан чорутунар ирги

Чер болганынга спорттун чайгы хевирлерин калбартырынга кайгамчык таарымчалыг үе шагда-ла эгелзэн. Ынчаарга ажилчы чонунуң калдыкшылын быжыглап, мөге-күштүг, эрес-дилдим, омакшылдыг байдалга кижизилеринин чугула чепсээ—спорт ажилы Улуг-Хем районунуң хоорай, көдээинде мынчага массалыг байдалче шилчирейн турары канчап-даа таарышпас.

Шагаан-Арыг хоорайны чугаала-вакса-ла районун кайы-даа колхозчунга, суурунга спорт шимчээшкинин калбартып, оон хандыг-даа хевирин бергедээшкин чокка органиастап болурунун аргазы бурун бар. Спорт шөлчүгези хамаанчок, кайгамчык эки стадионнарны ажиткаш, таарымчалы-биле дерип болур, чаяаны-биле бүткен дазыр шыктары колхозчу суур бүрүзүндөн тып болур.

Районун анык өскөннери спортка кыдындан кыра ынак, оларын аразында мергелдип өөредип болза, онза талантыг кижилер хөй. Оон чангыс чижээ кылдыр, районун хол бөмбүүнүн командазы область маргылдазынга баргаш, ку-

ду эвес черни эжелээнин чугаалаарга-ла четчир. Бир эвес оларны эки өөредип, мергелдип өстүрүп келген болза, команда оон ырак бедик черни эжелээри чугаажок турган. Ындыг болза-даа, спорттун ол хевирин бисте база-ла массалыг эвес. Шагаан-Арыг стадионуң аныктарында-хаа чыгып келгенде, хол бөмбүүн биеэги-ле каш кижэ органиастап болурунун аргазы бурун бар. Спорт шөлчүгези хамаанчок, кайгамчык эки стадионнарны ажиткаш, таарымчалы-биле дерип болур, чаяаны-биле бүткен дазыр шыктары колхозчу суур бүрүзүндөн тып болур.

Районун анык өскөннери спортка кыдындан кыра ынак, оларын аразында мергелдип өөредип болза, онза талантыг кижилер хөй. Оон чангыс чижээ кылдыр, районун хол бөмбүүнүн командазы область маргылдазынга баргаш, ку-

М. ДУНГАР-ООЛ.

Төрелдер уезын буза шавар

Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозта школа эргелекчизи Доржу бодунуң төрелдерин школаның ажилдарыңе шүргүдүп кириерин кончуг эптиг байдал-биле хандырган.

Баштай районо эргелекчизи эш Сизинни чоруту арагалдап, апаа школың халаар деп болааны ажилдакчыларын бактап эгелзэн. Бо чылдын апрель 16 база 17 хүнеринде Доржунуң бажынынга Сизин ийи хүн улаштыр арагалаан. Дараазында хүн школа ажилчыларындан бир угда 4 кижини дужаалга үндүр бижээн.

Ажилынын эки талазы-биле чоңга мактатырып турган Күнең, Тевеер-оол, Өтөк-оол болгаш оон-даа өскелерни чылдагаан чокка үндүргеш, школының аштакчызында Севилди, хеп чуукчузунда оон дунмазы Хорлууну база бир дунмазы Хандыны поварда кирип алган. Ынчаарга

Доржунуң кадайы Чолдак-Кара хлеб быжырыкчызында, ол хүн-бүрү бажыныңе 1—2 хлебти анаа-ла ап чанып турар. Школаның столоваязындан эки чедирин база-ла халас алдыры чип турар апарган.

Бодунуң өг-бүлөзин шак ыңдыг халас хандырылгада тургускан Доржу эргелекчи ажилдап алган шалынын чүгө мал садып ап, хөрөг-жириңне угландырган туруп турар. Киров колхозта өңчү Дамба-Доржуда Доржунуң малдатканы элзөөн хөй мал бар. Суббота санында оон аалынга Доржу үргүлчү барып арагаллап хонган сурагыг болуудаар.

Доржунуң үзел-бодал талазы-биле шак ыңдыг кадык эвес база нитиниң хөрөг-жириңне хоралыг байдалдарын дарый хынап, төрелдер уезын буза шавар херек.

М. ТУСКО.

Парлатынмаан чагааларнын изи-биле

Барың-Хемчик районун төвү Кызыл-Мажалык суурда кижэ эмнедгезинин божуур бажынында акушеркалар ажилдап турар Оюн Саарбай чуртталга бажыны-биле үр үеде хандыртпайн турар дугайын шүгүмчүлзөн чагааны «Шын» солунун редакциязы алган.

Хынап көргөш бижитинген чептерстерин узуткаарың хемчез алыры-биле ол редакция чагааны Облкүөскомче чоруткан.

Хынап көргөш бижитинген чүүл шын болуп илерзэн. Область Советинин күөсүмо Оюн Саарбайны бажы-биле хандырып дугайында айтышкынын бо чылдын март 9-та Барың-Хемчик райкүөскомунга берген. Оюн Саарбай ам үеде сажык-биле хандыртпаның деп облкүөскомунда дараазынын оралакчызы эш Анчима «Шын» солунуң редакциязынга дыңнаткан.

ССРЭ-НИҢ КҮРҮНЕ ЧЭЭШКИННЕРИ

Совет Эвилелинин Коммунисттик партиянын XIX съездинин төөгүлүг шийтирлеринде болгаш эш Сталинның «ССРЭ-де социализмин экономиктиг проблемалары» деп генийил ажилында салдынган сорулгалары күөседир дээш, совет улус Ленин — Сталинның партиянын шыларангай удуртулганы-биле эрес-маадырлыг ажилдап турар.

Эш Сталинның ажитканы социализмин кол экономиктиг хоойлузунга даянышсаан, партия болгаш чаак болза, чурттуң экономиктиг хөгжүлдзени улус ажил-агыйнын бүгү адырларынын чайгылыш чок көдүрүлүшүнүң оруу-биле углап, совет улустун чагаай байдалың болгаш культуралыг деннелин үзүктөл чок өзүлдзени хандырып турар.

Кандыг-даа чурттуң экономиктиг хөгжүлдзени национал орулга элзэн байдал. ССРЭ-де национал орулга 1940 чылдан 1951 чылга чедир үени иштинде 83 хуу өскөн, а 1951 чыл-биле дөмөйлзэрге 1952 чылда 11 хуу көвүлдзэн. Ол болза, ССРЭ-де национал орулга дайын мурнуңдагы үедегезинге болаарга ам ийи катап өскөн болур. ССРЭ-нин ажилчы чоннары национал орулганың дөрттүн үш кезин хирезин боттарынын хууда материалдыг болгаш культуралыг хергелдеринге ап турар, а оон артан кезин күрүнеин болгаш хөй-нитинин чугула хемчеглеринге ажилдап турар.

Совет улустун амыдыралчы деннелин чайгылыш чокка экижип турарынын көргүзү болза, ажилчын, албан хаакчытарын болгаш тараачыларын боттук орулгаларынын өзүп турары болур. Ажилчын, албан-хаакчытарын боттук орулгалары 1951 чылда дайын мурнуңдагы деннелинден 57 хуу хире, а тараачыларын боттук орулгалары 60 хуу хире хөй болган.

Коммунисттик партиянын XIX съездининге эш Маленковтун чугаалааны болза: «Совет кижилерин доктаамал өзүп турар хергелдери максималдыг хандырып дугайында мөгө-шылап чок сагыш салышкынын бистиң партиявыс моон сонгаар-даа салыр, чүгө дээрге, совет кижиниң чагаай чоруу, совет улустун чечектелишинин бистиң партияга дээди хоойлу болур».

Хоорайнын болгаш көдээни ажилчы чоннарынын калбак массаларынын ортузунга таралдып турар бистиң күрүне чээшкиннеривис болза, социалисттик нитилелдин коммунизмге хөгжүлдзениң улуг рольду ойнап турар. Социалисттик чылдаңдык база бир кол шүгүмү болур иштики чээшкиннин ужурудузын эш Сталин 1926 чылда-ла мынчаар үнелеп демделгезин: «Чуртта артыкшылдыг чылдаларының буданнапас, харын оларны бистиң кредиттиг албан черлеривиске, күрүне болгаш кооператив черлеринге, а ол ышкы хамыктын мурнунда оларны үлет-пүрүң хергелдеринге ажиллаар кылдыр иштики чээшкиннерин чүрүмү-биле чыыры чугула».

Бистиң чуртувустун күрүне чээшкиннери капиталисттик чурттарда таралдып турар күрүне чээшкиннеринден принципальды-биле ылгалдыг. Ол ылгал чүдөл диезе, ук чээшкиннери үндүрүп турар чылдагаанында, база чээшкиннерден кирип турар акша-хөрөгүнниң күсели-биле чорудуп турар хемчеглеринин характеринде болур. Бүдүрүлгениң чепсек-херекселдери бүгү улустун колунда турар болгаш кижини кижэ мөлчүр чорукту узуткаан социализмин чурттуңда күрүне чээшкиннери болза, социалисттик тургузушкунга, коммунизминин материал-техниктиг суурун тургузарынга совет улустун киржилгезинин база бир хевир болур.

Бисте чээшкиннерден кирип турар

акша-хөрөгилерин бүдүрүлгө сорулгаларынга ажиллап турар. Ук акша-хөрөгилерин чүгө улус ажил-агыйнын хөгжүдеринге болгаш социал-культура тудуушкунунга кирип турар болгаш олар социалисттик нитилелдин бүдүрүкчү күштеринин өзүлдзениң дузалал, чурттуң национал орулгаларын көвүдөдип турар, ынчангаш совет улустун материалдыг чагаай байдалың болгаш культуразынын бедиринге чогуур байдалдарын тургузуп турар.

Социалисттик тургузушкунуң чылдарында совет чээшкиннери болза, бистиң Төрзөн чуртувустун мурнунда салдынган сорулгалары чедишкенин шийтирлээринге чугула салышкын болуп келген. Сталинчы баштайгы үш бешки чылдарнын дүргүзүндө чээшкиннерин чүрүмү-биле кирип турган акша-хөрөгилер чартыгылыг хемчеглерин ботандыраарыга совет улустун чугула боттук салышкыны болган. Бистиң хожудангай аграрлыг чуртувусту күчүлүг индустриалдыг чурт кылдыр хуудулар арганы олар берген. Дайын сөөдүндөгү сталинчы беш чылдарнын дүргүзүндө күрүне бюджетинге чээшкиннерден 50 миллиард хире-рубль кирген.

Ада-чурттуң Улуг дайынын чылдарында, чурт аар берге үелерин чурттап эрттирип турган үезинде, совет улус бодунуң күрүнеинге 76 миллиард рубльдин чээшкиннерден берген, ол болза, дайын мурнуңдагы беш чылдарнын дүргүзүндө чээшкиннен кирген акша-хөрөгинге болаарга бөдүн чартык катап хөй болган. Бо акша-хөрөгилер немец-фашисттик эжелекчилерин болгаш милитарисчи Японияны чылча-шаварынга чогуур байдалдарын тургузарынга улуг рольду ойнаан.

Дайынын төнгенинин соонда, 1950 чылга чедир чээшкиннерден күрүне орулганынга 130 миллиард рубль кирген. Бо акша хөрөгини

немец-фашисттик эжелелден качыдаан районнарын улус ажил-агыйнын болгаш культуразын катап тургузар болгаш хөгжүдөр херекке кирген.

ССРЭ-нин улус ажил-агыйнын хөгжүдеринин 1951—1952 чылдарда үндүргөн күрүне чээшкиннеринден кирген 70 миллиард рубль түнүгү акша-хөрөгилерин улус ажил-агыйнын улам хөгжүдеринче, коммунизмин улуг тулугларын акшаландыраарыңе угландырган.

Бистиң областын ажилчы чоннары 1945 чылдан 1952 чылга чедир үенин иштинде күрүнеге 85 миллиард рубль ажит чээшкинни бергенер. Бо акша-хөрөгилерин үлет-пүрүң болгаш көдөз ажил-агыйнын хөгжүдеринге, социал-культура тудуушкунуң хөрзөңгө кирген, ынчангаш олар Тываның социалисттик чартыгаларынга чугула салышкын болган.

Ынчаарга бистиң чуртувуста чээшкиннерден кирип турар акша-хөрөгилер чүгө улус ажил-агыйнын тургузушкунунга ажилгыны түрүп болганда, олар социалисттик чылдаларынын көвүдөдиринге база дузалал турар чорук болуп турар. Совет күрүне болза, бо социалисттик чылдаларынын күсели-биле облигацияларын ойнаашкынын болгаш хуузуң чорудуп турар.

Ынчангаш совет күрүнеин үндүрүп турар чээшкиннеринин төлөвирин чүгө социалисттик ажил-агыйнын чүгө чылдаларынын күсели-биле чорудуп турар, ыңдыг болган ужурунда ажилчы чоннарда тыртар үндүрүлгелери улгатырарын канчап-даа болдурубайн турар, харын ажилчы чоннар күрүне чээшкиннеринге бижитпешсаан, материал талазы-биле ажиткы чүдүлери оортан боттарынга ап турарлар.

Капиталисттик чурттарда байдал оон сыр өске болуп турар. Ол чурттарда шериг чарыгдаларын канчаар-даа аажок хөйү-биле өстүрүп турар чорук бюджеттин орулгалары оон чарыгдаларын дуглап шыда-

вазынга чедирип турар. Ынчангаш бо карышкактыг чорукту дуглаар дээш ол чурттарнын чазактары чээшкиннерин үндүрүп турар.

Капиталисттик чурттарда үндүрүп турар чээшкиннерден кирген акша-хөрөгини капиталисттер боттары шынгадип ап, боттарынын политика болгаш экономика талазы-биле теригиделин быжыглап хандырып сорулгалы күрүне аппаратынын чарыгдалыга кирип турар. Капиталисттик чурттарында күрүне чээшкиннери хсралакчы байдалдарга ажилталып, колдуунда-ла агрессив даянынары белекээринге болгаш чорударынга, база ажилчы чоннарын революстук шимчээшкинин базарынга чарыгтап турар.

Совет күрүнеин үндүрүп турар чээшкиннери болза, күрүнеин эрге ажиткыры-биле улус эрге-ажыктары шын дүгжүп турарынын кайгамчыктыг үлгери болур. Бистиң чээшкиннеривис Төрзөн чуртувустун улус ажил-агыйнын болгаш культуразынын хөгжүлдзениң улуг рольду ойнавышаан, ойнаашкынар хевир-биле орулгалары чоңга шуут берип турар.

Дайын сөөдүңдөгү беш чылдын чылдарынын дүргүзүндө чээшкин тудукчуларынга облигацияларын ойнаашкынын болгаш хуузуң төлөвиринин хевир-биле 17 миллиард рубльди төлөп тывысканып чугаалаарга-ла четчир. Ол төлөвирлер 1951 чылда 5 миллиард рубль, а 1952 чылда 7 миллиард рубль болган. Ынчангаш ССРЭ-де дайын сөөдүңдөгү чылдарда чээшкиннер талазы-биле чоңга тывыскан төлөвирлерини нити түкү 30 миллиард хире рубль болган.

1945—1952 чылдарын дүргүзүндө бистиң областа облигацияларын ойнаашкынын төлөвиринге 11,6 миллион рубльди, оон иштинде 1952 чылда 2,6 миллион рубльди тывыскан, а 1953 чылдын чүгө 5 айларын дүргүзүндө ол төлөвир 1,5 миллион рубль болган. Оларнын

иштинден чеди ойнаашкынар 25—25 муң рубльге, алды ойнаашкынар 10—10 муң рубльге, он бир ойнаашкынар 5—5 муң рубльге таваарышкан.

Совет чээшкин болза, өзүлүг улусчу, массачы чээшкин болуп, чоңуң ортузунга делгерейгеп неперзешкенин болуп турар. Ажилчы чон совет чээшкиннери Ада-чурттуң күчү-шыдалын быжыдарыңе, совет кижилерин материалдыг чагаай байдалын экижилеринче, культуразын өстүреринге угландырган деп чүвени эки билит турарлар. Күрүне чээшкини үнгөн санында-ла чоңуң улуг патриоттук көдүрүлүшкүнү илереп, чээшкинни бижидилгезинге оларын идепкейлик киржиң турары ынчангаш анаа-ла бир таваарылга эвес. Чээшкиннерге киришпешсаан, ажилчы чоннар бүдүрүлгө планирнин хуусаа бетинде күөседир дээш, боттарынын ажилынын шынарын экижидер дээш социалисттик хүлээлгелерин ап турарлар.

ССРЭ-нин күрүне чээшкиннеринге совет кижилерин киржилгезин илередип турар санаар хөй. ССРЭ-де чээшкин тудукчуларынын саны 70 миллион кижэ ажит турар. Бистиң областа 43 муң ажит кижилерде күрүне чээшкиннин облигациялары бар. Бистиң күрүне чээшкиннеривис чоңуң ортузунга шак ынчаар канчаар-даа аажок улуг чедишкениң чарап турар.

Улус демократиязының чуртпарында

Бузундулардан туруп келген хоорай

Варшава. Маршалковская кудумчуда туттунган чаа быжыннар. СЭТА-ның фотохрониказы.

Польшаның найсылалы Варшава катип тургусканы болгаш чаартканы польша улустун төөгүзүнге оон маадырлыг эрес-дидим чоруунун эн-не алдарлыг арыннарын бирээзи болуп кирер.

Польша улустун чүрээ болгаш чоргааралы—ол хоорайны гитлерчилер үндезинингедир үрегдеп каан турган. Боттарының калчаарап дерзилээн бюреринин араатаныг дужаалын күсөтпешаан, делегейнин чедимче чок болган чагырыкчылары бажыннарны, кварталдарны чаңчыкан эпти-биле буза депсин үрөп турганнар. Хөй-хөй салгакчыларын кызымак күш-ажылынын түннели, Европаның чараш хоорайларынын бирээзи хүдче шилчтинген турган.

1945 чылдын январьда, Варшава же оон хостакчылары—Совет Армияның болгаш чаа тургустунган Польша Шериниң кезектери кирип турда, ол хоорай бузундулар кылдыр үрелип калган чыткан. 1200.000 чурттакчыларын иштинден Варшавага 150.000 хире кижжи арктан. Олар болза, польша найсылалдын 1944 чылда чайгы халдаашкын үезинде совет шериглерге хостатырган оң талакы эрик кыды болуп Праганың чурттакчылары-дыр. Висланың солагай талакы эрининге, хоорайның төп кезээне болгаш оон барын талакы кыдыларынга чурттакчылар чок турган. Олар бажынар бузундуларын алаанда өлгүлээн ийикле, азы аткаарлаан гитлерчи шериглерге ойлатырышканы чадавас.

Барын-чүктүн буржуаз журналистери болгаш политикчилери Варшаваның үрелген бузундуларын көргөш, бүүрөл чөгү-биле медегелеп турганнар: «Польша улустун найсылалы ам чок, ону катип тургузуп-даа шыдавас».

«Варшава өлүг, ону кандыг-даа хуулгазын диргизип шыдавас» деп, төөгүнүң хажызычыче октатырышкан польша паннар Лондоннун радиоун дамчытыр алгырып турганнар.

Ынчалза-даа чон оон өскээр бодал турган. «Варшава, ам-даа чурттаар сен!»—деп, оон мурунунда чаа Польшаның улуг тургукчузу Болеслав Берут төрөн хоорайнын бузундуларын көргөш, чугаалаан.—Сээң оолдарың хөөрлериниң кырында бистер сеңээ сөөң каасталганын эгидерин азаап тур бис. Сен Европаның эн чараш хоорайларынын аразына бодунун турар чериниң катип ээлээр сен!».

Ол болза, бүгү польша улустун тангыраа болган. Бодунун найсылалынын кайгамчыктыг чараш келир үезинге чон бүзүрэн. Бүгү варшавянар—республиканың президентининден эгелээш өг-бүлениң херээжен ээлеринге чедир кудумчуларын ашталганынче үнүп турда, үрелген бажыннын бузундуларына польша найсылалдын алдарлыг оолдарынын бирээзинин чагыт ажил үезинде кылып каан бижи тывылган: «Бис сени катип тургузар бис, төрөөн Варшавам!». Оон алаанда база бир өске бижи көзүлген: «Сталин бисе дузалаар».

Варшаваның катип тургузушкуну-даа эгелээш. Ажылчын партиянын болгаш чазактын кыйгыры-биле эрте бурунгу хоорайнын катип тургузушкунунче чурттуң бүгү ажылчы чону көдүрүлүп үнгөн. «Варшаваны бүгү чон тургузуп тур» деп лозунг Польшада эн-не непертөөн лозунгдарын бирээзи аларган.

Чүгүлэ сес чыл эрткенде, хүд чыткан черден чаа Варшава бедип үнүп келген. Улустун маадырлыг күженишкенинин ачызында ол хоорай катип тургустунган. Улус демократтыг тургузуп чокка, польша улустун удурткуч болгаш башкарыкчы күжү—Польшаның катышкан ажылчын партиязы чокка, база Польшаның Совет Эвилели ышкаш ындыг күчүдү болгаш ак сөткүлдиг өнүү чок турган болза, Варшаваны тоолда чүве дөгүргени-биле катип тургузуп шыдавас турган дээрэн бо хүн польша ажыл-ишчи бүрүзүнге билдингир.

Улгуды берген салгалдын кижилери, Польшага помещиктер болгаш

капиталистер тергидеп турар үеде тудуушкуну канчаар кылып турганын сактырлар. Делегейниң бири дайынның сөөлүнде Висланы кижилдир кылган Варшавада дөрт көвүрүлгенин кайзын-даа тус-тузунда 5—7 чылдар иштинде туруп доозуп турган. Вокзалдарын бирээзин чээрби чыл иштинде туруп келгеш безин дооспаан. Ынчалза-даа ол болза, шаандакы Польшага болган чүве-дир. Улусу Польшаның Варшавада 500 метр узун дурттуг бири көвүрүгү 14 ай иштинде, ийгилин 11 ай, үжүзүн 10 ай, дөрткүзүн 9 ай иштинде катип туруп дооскан.

Варшаваның ийи дугаар улуг тудуу—«Чөөн-чүк»—Барын-чүк» деп чазактыг орукту рекордчу-кыска хуусаада—ийи чыл иштинде туруп дооскан. Ол орук Варшаваның чөөн талакы кыды Прага биле оон барын талакы кыдын тудуштурбушаан, чеди километр черде шөйлүп чоруктан. Делгем асфальтылыг магистраль бүгү хоорайны тавараш, Висланы кешкеш, варшавянарнын мурундагы хевир-биле катип тургузар деп бодат турганы, хоорайнын шаандакы кезээнин ала-биле тоннельди өттүр эрттирген. Ол кайгамчык улуг магистральды дугаар шевергин башыларлыг болгаш демир-биле шып каан кадыр крышаларлыг шаандакы шагны ордулары, чаа чырыктылыг, делгем чуртталга бажынары бедип үнүлгөн болгаш садтар, скверлер, аллеялар, парктар шимээн-дааштыг апаргылаан.

Ам Варшавада ийи дугаар чазактыг орук тургустунуп турар. Тудулжулар ону уундак тууйбунуң болгаш үүрмек даштарын дөңүп өттүр согу талазында барын талазынче туруп бар чыдарлар. Ол орук хоорайнын соңгу болгаш муруну кыдыларын тудуштурар база «Чөөн-чүк»—Барын-чүк» деп чазактыг оруктан дорадавас чараш болур.

Шаандакы Варшава болза, капиталисттик бүдүшүгү хоорай, чидишынгы социалдыг удурланышкартың хоорайы, каас-кояның болгаш ядаралдын хоорайы. Буржуазтарның болгаш дворян ызыгууртаннарын бай каас бажынары-биле чергелештир анаа ажылчын кижилер чурттаар чүве эрттери берге черлер, кирлиг, хөө-биле шыптыган кыдыг черлер база турган. Ынчан анаа суг дамчыдар хоолой болгаш канализация чок турган. Варшаваның пролетарийлери өл-шых подвалдарга төрүтүпүн, чурттап чораш-ла хүн-даа көрбөй, дунааргай агаарга бузурунуп өлүп чораяннар.

Чаа Варшава оон өске болур. Ол болза, төвү-биле кыдыларынын аразында ылгалдар чок хоорай-сад болур. Бүдүрүлгениң албан черлерин чуртталга кварталдарындан ырак кылдыр тургузуп турар. Скверлерин, парктарын, садтарын болгаш аллеяларын хоорайнын төвүнде-даа, кыдында-даа тургузуп турар.

Варшаваны катип тургузарынын болгаш чаартырынын характерлиг демдээ болза, кижжи дугайында сагыш-салышкын болур. Чаа Варшава эрги Варшаваның турган черинден ийи катип улуг шөлдү ээлээр. Катип тургузуп турар хоорайнын эге

овур-хевир болза, хоорайнын төвүнде турар Маршалковская кудумчузу болур. Дайын мурунунда ол кудумчу польша найсылалдын эн-не аристократтыг булунчугагы болуп турган. Аңаа коямзык каас орду-бажынар, каас-коя магазинер бедип тургулаан, база рекламаларын неон өңүп чырыткылы тодазы-биле херелденип турган. Неон-фашисттик эжелкчилер ол кудумчуну доозазын үрөп каапканнар.

Энир чылын, Польшаның катип тургустунганынын национал байырларынын хүнүнде Маршалковскинин чуртталга кварталынын тудулжулары кудумчунун бири ээлчээн варшавянар ажылгаар кылдыр дужаап берипкен. Ол кудумчу бодунун улуг чаражынын талазы-биле Москвада Горький кудумчу ышкаш сагындар. Маршалковская кудумчунун төвүнде Конституцияның кончук улуг шөлүнге улустун селгүстээшкенири болгаш байырдалдары болуп эртип турар.

Чаа Варшавада дыка хөй кайгамчыктыг кудумчуларын туруп дооскан. Маршалковская кудумчуга Новье свят, Сталинның аллеясы, Баштайгы Польша Армия аттыг аллея болгаш өске-даа кудумчуларын немер болур. Мокотув, Жолибуж, Муранув, Коло, Грокув ышкаш ындыг чуртталга районнары катип тургустунган. Ол районнарда чараш тургузулгуч архитекторлуг ансамбльдер кылдыр туруп каан улуг-улуг бажынарлыг чаа асфальт чайынаанып турар делгем кудумчуларын туруп дооскан. Тротуарларында анык ыштар тарып каан. Делгем ордулары чечектер газоннары-биле каастатынгылаан. Ол-ла бүгү чүвеи күш-ажылдын кижилеринге, чаа, улус-демократтыг Польшаның тургузукчунга бараалгаткан.

Катип тургузушкун талазы-биле ажилдарын үш чылынын иштинде Варшаваның ажилчы чоннары оон муң чагаайжыдып туткан кварталларын алган. Хоорайнын транспорту чылдын-на улам экижиң, элбеп турар. Варшаваның кудумчулары-биле трамвайлар, троллейбустар, автобустар шуужуп чоруп турар. Хоорай электржижиткен демир оруктарын дээрбээ-биле куржатынган. Метронун бири ээлчээнин тудуу долу-биле чоруп турар.

Чурттакчыларга квартираларын боттарының культуралыг болгаш амдылар херелделдерин хандырып алырына чугула херек бүгү чүүлдер ол черинге бар турар кылдыр тараыштыр туруп турар. Чаа квартал бүрүзүнде магазинер, хеп чуур черлер, школар, культура бажынары, урулгар садтары болгаш ижилери бар. Ындыг черлер шаандакы Варшавага чок турган. Амгы Польшада туруп турар, культураның болгаш дыштаналыгынын Төп паркы ышкаш ындыг парктар аңаа чок турган. А ол карачангыс-ла парк эвес. Хоорай кыды Беляныда арылыг парк калбарган база Варшаваның чоогунда Пуше Кампиновскаяда арылыг ийи дугаар паркты тударынын ажилдары эгелей берген.

Ынчалза-даа улус демократтыг

Польшаның найсылалы чаа Варшаваның шаандакызындан ылгалы чүгүлө оон чурттакчыларына таарыштыр тургускан байдалдары-биле, бодунун даштык хевир-биле ылгалып турарында эвес. Ол хоорай болза, Польшаның ажилчын ангызынын быжыг үндезин сууру болгаш оон күчүлүг индустриалдыг төвү болу бээр. Эрги фабрикарлыг болгаш заводтарны шагда-ла ажылдадып кириген. Бүдүрүлгениң чаа-чаа улуг албан черлерин тургускулаан, оларнын иштинде ада-чурттун маркалыг машиналарын үндүрүп турар. Польшага чик автомобильдерин баштайгы бир дугаар заводун, база чуртка 20 муң ажыг тракторларын шагда-ла бүдүрүп берген «Урсус» деп заводту онзаалап демдеглээр журулду.

Амгы үеде ында дөртөн ажыг бүдүрүлгө черлерин тургузуп турар, оларнын иштинде күчүлүг металлургия заводу база бар. Польша найсылалдын чаа бүдүрүлгө черлерин капиталисттик Польшаның шаандакы заводтарына мырынай дөмейлешпес. Олар болза, делгем, чырыткылыг болгаш техниканың сөөлүгү чаа чүүлдер-биле деритинген социалисттик бүдүрүлгө черлери-дир. Варшава чурттун эртемнин болгаш культуразынын аажок улуг төвү алаар. Ында Польшаның эртемнер Академиязы ажылын эгелей берген. Он дөрт дээди өөрелдиг черлери ажытынган, ында үжен муң хире студентилер өөрөйп турар. 13 театрларын, 14 кино-театрларын, хөй-хөй клубтарын база культура бажынарын катип тургускан болгаш чаартып тургускулаан. Операның болгаш балеттин Улуг театрын катип тургузуп турар.

Ам Варшавада час дүшкөн. Кайгамчыктыг чаартынып турар хоорайда үш өң бар—туруп турар бажынар ханаларынын кызыл өңү, ак өңү—туруп доозуп каан бажынарын буудуу, база ногаан өңү—бүрүзү үнүп келген ыштарынын өңү, амыдыралдын болгаш өөрүшкүнүн өңү, бойдустан чаартынганы өңү. Каас чараш көвүрүлгениң күчүлүг кан фермаларынын ала-биле бодунун суун хүндүткелди-биле аппарат чыдар долу суглуг Висла калбак аккөк лента ышкаш чайынаанып чыдар. Скверлерде болгаш парктарда ыштар баары-биле илер ажы-төлдү-биле калы селгүстөп чоргулаар. Сталинның аллеясы-биле институттарже хөглүг оолдар, кыстар далайжып бар чоргулаар. Кичээлдерин доозупкан, шимээниң бөлүк оолдар, урулгар-даа маңнажып чоргулаар. Ол урулгар шуптузу чаа Варшавага төрүтүнгөн урулгар-дыр. Олар ядар болгаш эрге чок чорук деп чүл дээрзин билбестер.

А тудулгарда оларнын адалары ажилдап турар. Варшаваны Польшада улус муң-муң тудулгарнын хоорайы деп адап турар, оларнын эн-не тергенин болза, Совет Эвилелиниң күжү-биле болгаш хөрөнгелери-биле хоорайнын төвүнде туруп турар, культураның болгаш эртемнин Ордузу ол. Ол орду болза, монументалдыг үжен каыт бажынар болур, оон телевилелин польша архитекторлары национал хевирлеринин дуржулганын дүшүтүп тургаш, совет архитекторлар чогаалып кылган. Ында Польшаның эртемнер Академиязы, эртем-шынчыл институттары, аныктарнын Ордузу, 4000 олтутарлык конгрессстер залы, делегей залдары, бүдүрүлгениң болгаш техниканың музейи, театр, концерт залы, кино залы тургустунган. «Фашисттик үрегдекчилерге үрегдетирген Варшаваның мырынай-ла чүрээ орта совет кижилер—ажылчынар, техниктер, инженерлер болгаш архитекторлар кайгамчык чараш бедик бажынын туруп каарлар, ол болза, орус улустун чагаай болгаш алдархүндүлүг чоруунун база совет улустарнын найыралдыг бүгү өг-бүлениниң тураскаалы болур»—деп, Болеслав Берут чугаалаан.

В. ПАВЛОВИЧ.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясында

БУДАПЕШТ. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин июнь 16-да кезээки хуралын Эжени Коттон даргалаан. Ол хуралга бир дугаарында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү генерал Эриберто Хара чүве чугаалаан. Ол Латин Америка чурттарында байдалдын дугайын чугаалаан.

«Соок дайынның» уржуктарынын дугайында чүве чугаалааш, Хара болза, дайын чайлаш чок дээр балдыкталдарга удур демисежир херек дээр.

Национал Индий конгресс деп партиянын кежигүнү Чатур Каран Малавия болза, тайбын дээш демиселчилериниң күженишкенинин ачызында Кореяга тайбынчыдылганы тургузуп болур арга тургустунуп келген, а ССРЭ-нин, Индиянын, Кыдаттын, Великобританиянын чазактары улуг күрүлелеринин конференциянын чорударынын дугайында улустарнын негелдезин деткээн үеде бо сессия чыгып турар дээр ол фактыны чугаалаан.

ССРЭ-нин болгаш Кыдаттын алыс көөр политиказы бүгү делегейге эн-не чагай деткимчени алган деп Малавия чугаалаан.

Илья Эренбург бодунун чугаазынага тайбын талакычыларынын чедикшикенинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: Дайынның күштери боттарынын шуут аштырганын бодалаып турар. Кореяда дугуржулга—оларга чүгүлө бир дугаар улуг чедимче чок чорук болур. Дайынның күштери өске бир черге база бажын көдүрүп кээр иделгелерин ооскумай турар. Хөй чылдарын дургузунда кижжи төрелгенин дүвүрээзинин дугайын тодаргай айткан. Оон ынай оон чугаалааны: